כג: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

אלא בפרה דדמיה יקרין אבל בשאר קרבנות מודו ליה ואלא הא דתניא לוקחין מהן בהמה לקרבן מני לא ר' אליעזר ולא רבנן ועוד תניא בהדיא מאי אותיבו ליה חברוהי לר' אליעזר כל צאן קדר יקבצו לך יעלו (א) (לרצון על) מזבחי ע"כ לא פליגי אלא בחששא אבל היכא דודאי רבעה פסלה ש"מ דפרה קדשי מזבח היא דאי קדשי בדק הבית מי מיפסלא בה רביעה שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן וכי תימא ה"נ אלמה תניא הקדישה ביוצא דופן פסולה ור"ש מכשיר וכי תימא ר"ש לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא והא"ר יוחנן מודה היה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה וע"ז נמי פוסל בה דכתיב כי משחתם בהם מום בם ותנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנא' השחתה אינו אלא דבר ערוה וע"ז דבר ערוה דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וע"ז דכתיב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל והא פרה נמי הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פסלי בה גופא תני שילא מ"ט דרבי אליעזר דכתיב דבר אל בני ישראל ויקחו בני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו אלא מעתה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה ה"נ דבני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו וכי תימא ה"נ והאמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו ממנו אבנים לאפוד

בששים

אלא בפרה אדומה דדמיה יקרים. דחייש עובד כוכבים להפסד מרובה וכייף ליצריה: **אבל בשאר קרבנות מודו.** והא דתניא לעיל [כג:] לוקחין מהן בהמה אמאן תרמייה לא רבי אליעזר ולא רבנן: **כל צאן קדר.** קדר ישמעאל. וכתיב יעלו ח)(לרצון על) מזבחי אלמא בשאר קרבנות נמי שרי ושפיר איתרצן רומיין דלעיל [שם]: **עד כאן לא פליגי כו'.** מלתא באפי נפשיה קאמר והכי: **אלא בחששא.** היכא דלא חזינן דרבעה פליגי דמר חייש ומר לא חייש: **קדשי מזבח היא.** דין קדושת מזבח יש לה ליפסל ברביעה ולענין פדייה דלא נפקא לחול בלא מום ואף ע"ג דלאו למזבח קרבה: **דאי.** ס"ד לא אלימא קדושתיה (ב) מקדושת בדק הבית ועל כל דבר חל קדושת בדק הבית אפי' על אבנים: **ממאי.** פסלה בה רביעה: **שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא.** לעולם גבי פדייה והעמדה והערכה דין קדשי בדק הבית עליה ומיהו לענין פסולין ט) סגיא מילתא לאתויי בפסול דחטאת קרייה רחמנא למי נדה חטאת היא [במדבר יט]: **תפסל ביוצא דופן.** דפסול הוא לשאר קרבנות דתניא (בכורות דף מ.) שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן והאי קרא בקרבנות כתיב [ויקרא כב]: **הקדיש ביוצא דופן.** הקדיש לפרה אדומה יוצא דופן פסולה כו': **ולד מעליא הוא.** במסכת נדה (דף מ.) יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן לידה ר"ש אומר הרי הוא כילוד ויש לו טומאת שבעה לזכר ושבועיים לנקבה וכן ימי טוהר וקרבן: **מודה ר"ש לענין קדשים.** דבהמה שילדה דרך דופן פסולה לקרבן דגבי טומאה וטהרה דאמו הוא דקאמר (ג) ליה ר"ש מריבוי הכתוב אם נקבה תלד [ויקרא יב] הוסיף (ד) לידה אחרת לרבות יוצא דופן אבל בקדשים מודי והא דר' יוחנן במסכת נדה: ה"ג **אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסל בה דכתיב כי משחתם בהם מום (ה) ותנא דבי ר' ישמעאל כל מקום כו' עד פן תשחיתון כל שהמום פוסל בו כו'.** לא תימא דטעמא דמיפסלא ברביעה משום דחטאת קרייה רחמנא אלא היינו טעמא דאע"ג דקדשי בדק הבית הואיל ומום פוסל בה כדכתיב [במדבר יט] אשר אין בו מום: **דבר ערוה.** נרבע: **ועבודת כוכבים.** כגון מוקצה ונעבד פסולין בה דאיתקש השחתה למום: **כי השחית כל בשר את דרכו.** תשמיש. דור המבול בעבירה קלקלו דכתיב [בראשית ו] ויראו בני האלהים וגו': **וכי תימא ה"נ.** דאסור לקנות זהב ואבנים טובות למלאכת המשכן מן העובדי כוכבים י): **עד היכן כיבוד אב ואם.** כמה אדם מצווה להזהר בכיבוד אב ואם: **מה עשה עובד כוכבים.** וכ"ש ישראל שמצווה על כך:

בששים

ש"מ דפרה קדשי מזבח היא. תימה להריב"ס מגליה דקדשי מזבח היא וטעמא משום רביעה דלמא לעולם הויא קדשי בדק הבית וטעמא משום עול דתנן (פרה פ"ב מ"ד) עלה עליה זכר פסולה ויש לומר דרביעת אדם שהיא בקומה זקופה לא שייך בה עול כמו בבהמה ועוד מדקתני עלה וכן היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות אלמא לאו טעמא משום עול ל): **אלא** מעתה תפסול ביוצא דופן. לפום ריהטא משמע דקאי אהא דשני שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא וה"פ אא"ב טעם פסול רביעה משום דקדשי מזבח היא איכא למימר דפליג ר"ש ואמר קדשי בדק הבית היא הילכך לא מיפסלא לא ברביעה ולא ביוצא דופן אלא כיון דאמרת טעמא דרביעה משום דחטאת קרייה רחמנא תפסל ביוצא דופן דמסתמא לא פליג אהך דרשא אלמה תניא כו' עד דקאמר אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה ולפי גירסא זו משמע דהשתא הדר ביה מטעמא דחטאת קרייה רחמנא אלא לעולם קדשי בדק הבית (ו) לר"ש ורביעה הוא דפסלה כיון דמום פוסל בה אבל ביוצא דופן לא מיפסלא ורבנן דפסלי ביוצא דופן משום דסברי דקדשי מזבח היא וקשה דספ"ק דשבועות (דף יא:) על הך ברייתא דפרה מפני [שאין] פרה דקדשי בדק הבית היא ודוחק הוא דנוקי לה כר"ש ועוד דסוגיא דתלמודא פ"ק דזבחים (דף יד:) ופ' ל)(המזבח מקדש) (דף פח:) ובפ"ק דמנחות (דף ו: ושם) ובפ"ג דבכורות (דף כה.) וביומא פרק טרף בקלפי (דף מב.) ובתמורה פרק מ)(המזבח) משמע דפרה קדשי בדק הבית (ז) ואין סברא להעמיד כל הני כר"ש ולא כרבנן וע"ק דבפ"ק דחולין (דף יא.) מוכח תלמודא דטרפות פוסל בפרה משום דחטאת קרי רחמנא לכך נראה לפרש אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן ולאו אשנוייא דחטאת קרייה רחמנא קאי אלא למאי דאסיקנא דמיפסלא ברביעה או משום דקדשי מזבח או משום דחטאת קרייה רחמנא ואם כן תפסל ביוצא דופן דאין לומר דפליג ר' שמעון על רבותיו ר"א ורבנן ולומר שיכשיר ברביעה אלמה תניא כו' ול"ג אלא ובספרים לא היה כתוב אלא ובקונט' הגיה וכתב ה"ג אלא שאני פרה וכו' (ח) לעולם קדשי בדק הבית היא לכ"ע וטעמא דמיפסלא ברביעה לר"ש הואיל ומום פוסל בה ורבנן טעמייהו משום דחטאת קרייה רחמנא וניחא דכל שיטת התלמוד אתיא נמי לרבנן ומסקנא דפ"ק דחולין נמי כרבנן אתיא וי"ס שכתוב בהן אחר ומודה ר"ש לענין קדשים ואלא מאי קדשי מזבח סוף סוף תפסל ביוצא דופן הכי מאי אי אמרת בשלמא קדשי מזבח היא היינו דפליגי ר"ש ורבנן אלא אי אמרת קדשי בדק הבית היא מי מפסלא ברביעה לעולם אימא לך קדשי בדק הבית היא ולענין רביעה אפי' ר"ש מודי דפסלה דכתיב כי משחתם בהם וגו' והאי גירסא משמע כפי' ראשון שפירשתי:

בקשו ממנו אבנים לאפוד. האי דמא בן נתינה על כרחנו בבית שני היה מדקאמר לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו דהא קיימא לן נ) דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה כי נסתפקו באותה שעשה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שעשה השניה וכיון דהיה אפוד בבית שני אם כן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בפרק מי שאחזו (גיטין סח. ושם ד"ה איכא) דלאפוד צריך שמיר דקאמר התם איכא שמיר דאייתי משה לאבני אפוד ואפי' לר' נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בפרק עגלה ערופה (סוטה מח: ושם) אלא היה מתקן מבחוץ ומכניס מבפנים מכל מקום באבני אפוד מודי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם (ט) כותב עליהם בדיו ומראה להם שמיר והן נבקעות מאיליהן כתאנה זו שנבקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מההיא דפרק בתרא דסוטה ס) דתנן משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בהמ"ק בטל השמיר דמשמע משחרב בהמ"ק היינו בית ראשון מדקתני בתריה פולמוס אספסיינוס של טיטוס שהיו קודם חורבן בית שני אלמא לא הוה השמיר בבית שני הא ליתא דודאי ההוא משחרב ב"ה בטל השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליערבינהו וליתנינהו משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים ושמיר דהא בגמ' בברייתא אורים ותומים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותומים לא היו בבית שני שהם מחמשה דברים שחסר בית שני ויש תימה כיון דהוה שמיר בבית שני א"כ לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום מלכי יון דפריך היכי ניעביד ניתברינהו אבנים שלמות אמר רחמנא ניתתכינהו פירוש בברזל שלא להיות שם פגימה לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא ומאי קושיא ליעבדינהו על ידי שמיר וי"ל דעל ידי שמיר אינו נעשה חלק כי אם מבקע כתאנה שלא תהא חסרה כלום אבל אין עושה אותן שלימות שלא תחגור בהן לפורן ופגימה כחגירת לפורן פסלה במזבח כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יח. ושם) ע):

ואבני

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג מיי' פרק א מהל' פרה אדומה הלכה ז סמג לאוין שטו ועשין רלג:

◆

מוסף רש"י

מודה היה ר"ש. אע"ג דפליג במס' נדה (מ.) גבי יוצא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה, התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד לרבות יוצא דופן, אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש, דכתיב כי יולד פרט ליוצא דופן (חולין נא:). שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן דלא קרבי אלא כעצים ואבנים לדמיהם ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד (נדה מ.). כי השחית כל בשר את דרכו. גלוי עריות, דכתיב (משלי ל) דרך גבר בעלמה, דור המבול על העריות נענשו כדכתיב (בראשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה (סנהדרין נז.) שהיו מזקקין לנשי רעיהן ולכל בהמה וחיה (חולין כג.).

◆

רבינו חננאל

אלא בפרה בלבד הואיל ודמיה יקרין. אבל בשאר קרבנות מודו ליה שאין לוקחין מן העובדי כוכבים. אי הכי הא דתניא לוקחין מן העובדי כוכבים בהמה לקרבן מני לא רבנן ולא ר' אליעזר. ועוד הא תניא בהדיא דרבנן מכשירי דתניא מאי אותבי חבריא לר' אליעזר כתיב כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך וגו'. ש"מ דבהמת עובד כוכבים כשירה לקרבן. עד כאן לא פליגי ר"א ורבנן בפרה אלא בחששא. אבל אם נרבעה ודאי פסולה. ש"מ דפרה קדשי מזבח היא. דאי קדשי בדק הבית היא [מי] מפסלא בה רביעה. ופרקינן שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תפסל ביוצא דופן. אלמא תניא הקדישה ליוצא דופן פסולה. ור' שמעון מכשיר. וכי תימא ר' שמעון לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא. והאמר ר' יוחנן מודה ר' שמעון כו' ואסיקנא א) אלא לרבנן פרה קדשי מזבח היא, ולר' שמעון פרה קדשי בדק הבית היא. ולענין רביעה אפי' ר' שמעון מודה דפסלה בה דכתיב כי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בה דבר ערוה ועו"ז פוסלין בה כו'. גופא תני שילא מ"ט דר' אליעזר דכתיב ויקחו אליך פרה מישראל יקחו ולא מעובדי כוכבים. אלא ב) משום ויקחו לי תרומה וכתיב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. הכי נמי דמישראל ולא מעובדי כוכבים. והא שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם ואמר צאו וראו מה עשה עובד כוכבים באשקלון ודמא בן נתינה שמו כו' ובקשו לקנות ממנו אבנים לאפוד

מסורת הש"ס

א) [לקמן כד. ע"ש], ב) [צ"ל על לרצון], ג) [יומא מב. וש"נ], ד) [תוספ' דפרה פ"ב ה"א], ה) [נדה מ. חולין נא:], ו) סנהדרין נז. בכורות מ. תמורה כה: חולין כג., ז) קדושין לא., ח) [צ"ל על רצון], ט) בספרי' הגירסא סניא יכ"ה הרש"ם, י) בס"א: מן הגוים, כ) [ועי' תוס' ב"מ ל. סד"ה אף עונדך], ל) [צ"ל חטאת העון], מ) [צ"ל אלו קדשים כ.], נ) [פרה פ"ג מ"ה], ס) [דף מח.], ע) [וע"ע תוספות סוטה מח. ד"ה שלא ותוספות גיטין סח. ד"ה איכא ותוספות זבחים נד: ד"ה אבנים ותוס' חולין יח. ד"ה יכמה].

◆

תורה אור השלם

1. כָּל צֹאן קֵדָר יִקָּבְצוּ לָךְ אֵילֵי נְבָיוֹת יְשָׁרְתוּנֶךְ יַעֲלוּ עַל רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֲפָאֵר: ישעיהו ס ז
2. וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא: במדבר יט ט
3. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם: ויקרא כב כה
4. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ: בראשית ו יב
5. פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה: דברים ד טז
6. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: במדבר יט ב
7. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי: שמות כה ב

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' יעלו לרצון על מזבחי. נ"ב אף על פי דבקרא לא כתוב כך דהא כתיב יעלו על רצון אלא שהתלמיד משנה משמעו וכה"ג כתבו התוס' בעירובין: (ב) רש"י ד"ה דאי ס"ד לא אלימא קדושתיה טפי מקדושת: (ג) ד"ה מודה ר"ש וכו' דקאמר ר' שמעון כצ"ל ותיבת ליה נמחק: (ד) בא"ד הוסיף לך הכתוב לידה אחרת: (ה) ד"ה ה"ג אלא וכו' מום בם ותנא וכו' משום דחטאת וכו' בדק הבית היא הואיל וכו' אין בה מום: (ו) תוס' ד"ה אלא וכו' בדק הבית הוא לר"ש: (ז) בא"ד בדק הבית היא ואין סברא: (ח) בא"ד שאני פרה וכו' והכי פירושו לעולם קדשי בדק וכו' מזבח הוא סוף סוף: (ט) ד"ה בקשו וכו' דכתיב במלאתם והיה טוחב:

א) עי' בתוס' כאן ד"ה אלא מעתה. ב) נראה דצ"ל אלא מעתה גבי תרומת המשכן דכתיב שם ויקחו לי תרומה וכתיב וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones